

Akılçı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerini Değerlendirmeleri*

Filiz Bilge** ve Aytaç Arslan***

ÖZET

Araştırmanın amacı akılçı olmayan düşünce düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerini değerlendirmelerini bazı değişkenler açısından incelemektir. 1998-1999 öğretim yılı bahar döneminde Hacettepe Üniversitesi' nin çeşitli bölümlerine devam eden 767 öğrenciye Akılçı Olmayan Düşünceler Ölçeği, Problem Çözme Envanteri ve Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Öğrencilerin Akılçı Olmayan Düşünceler Ölçeği'nden aldıkları puanlara göre % 28'lik düşük ve yüksek gruplara giren 216'sar, toplam 432 öğrenci ile araştırmanın örnekleme oluşturulmuştur. Verilere İki Yönlü Varyans Analizi ve anlamlı bulunan değerler için yapılan LSD (en küçük önemli fark kontrolü) testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmış ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Akılçı olmayan düşünceler, problem çözme becerisi algısı, üniversite öğrencileri.

SUMMARY: *Problem Solving Skills Of University Students Whose Irrational Thoughts Are Different*

The main purpose of this study is to examine the perception of problem solving skills of university students whose irrational thoughts are different, according to some variables. 767 students attending various departments of Hacettepe University had been administered Irrational Thoughts Inventory, Problem Solving Inventory and Personal Data Questionnaire in the spring term of 1998-99 academic year. In the analysis of the data, based on their Irrational Thoughts Inventory

scores students were sequenced on a list starting with the highest and going down to the lowest score. After sequencing the scores 28 % of groups from the top and bottom of the list were selected (432 subjects) and included in the study. Results obtained from these 432 subjects were analysed using analysis of variance and LSD (least significance difference) test. The findings of the research were discussed under the light of literature, and some suggestions were made.

KEY WORDS: *Irrational thoughts, problem solving skill perception, university students.*

GİRİŞ

Yirmi birinci yüzyıla hazırlanan toplumlar böylesine hızlı ve karmaşık bir yaşamda karşılaşılan problemlere çözümler bulunabilmesi için, insanın düşünme, akıl yürütme ve bütün bunları problem çözmede kullanabilme becerisi ile giderek daha çok ilgilenmek durumundadırlar. Dolayısıyla kaynağı insan olan psikoloji alanında da düşünme ve problem çözme süreçleri üzerine çalışmalar yoğunlaşmaktadır.

İnsan davranışını herhangi bir yolla ölçülebilen ve gözlenebilen, bir organizmada yer alan veya bir organizma tarafından yapılan her türlü olgu olarak ele alan bilişsel-davranışçı yaklaşım, psikolojinin konusunu genişleterek duygu, algı, heyecan, düşünme ve problem çözme süreçlerinin önemini vurgulamıştır (Uzunöz 1985). Bu yaklaşıma göre öncelikle bilişsel yapı ve süreçlerin çeşitli değerlendirme yöntemleri ile saptanması sonra da davranışı değiştirecek olan düşünce, algı, inanç ve beklentileri etkilemek gerekmektedir (Karancı 1987 ; Gilleard 1987).

*15-17 Eylül 1999 tarihleri arasında Ankara'da yapılan V. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

**Yrd.Doç.Dr. Hacettepe Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

***Dr., Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı.

Not: Bu çalışma Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı son sınıf öğrencileri Çiğdem Büyükerdem, Nisa Acar, Yıldızay Bek, Rezzan Gündoğdu, Tuğba Sarı, Yaprak Tok ve Bahar Türker' in katkıları ile gerçekleştirilmiştir.

Yıllarca insançı-varoluşçu yaklaşım içine dahil edilen ancak eylemin önemini vurgulamasından dolayı daha sonraları bilişsel-davranışçı yaklaşımın öncüsü olarak kabul edilen Ellis'in Akılcı-Duygusal yaklaşımına (Ivey, Ivey ve Simek-Downing 1987 ; Cüceloğlu 1991) göre insanlar hem akılcı ve doğru hem de akılcı olmayan biçimde, çarpık düşünme eğilimi ile dünyaya gelmektedir (Ellis 1973). Ellis (1995) akılcı bilişlerin-inançların kişinin kendini gerçekleştirme sürecine yardımcı olan etkili düşünceler olduğunu ileri sürmektedir. Öğrenilen bazı mantıklı olmayan düşünceler yüzünden ise insanlar olaylar karşısında kendi kendilerini tedirgin etmekte ve mantıklı olmayan duygu ve davranışlar sergilemektedirler (Karancı 1987 ; Trower, Casey ve Dryden 1989).

Ellis' in akılcı olmayan inançlar kavramıyla benzerlikler taşıyan bilişsel çarpıtmalar da yine bilişsel-davranışçı yaklaşımlar içinde yer alan Beck' in Bilişsel Terapi modelinin temel kavramlarından biridir. Bunlar kişinin işlevsel olmayan ve yanlış biçimde düşünmesinin ürünleri olup akılcı olmayan inançlarda olduğu gibi mutlakiyetçi-dogmatik öğeler içermekte ve görgül olmamaları, test edilmeden gerçekmiş gibi kabul edilmeleri ile dikkati çekmektedirler (Akt., Türküm 1997). Sonuç olarak birbirleri yerine de kullanılabilen akılcı olmayan düşünceler ya da bilişsel çarpıtmalar, problem çözme sürecinde kişileri bir çıkmaza sürükleyebilmektedir.

Bilgi toplumu olma konusunda üstlendikleri rolden dolayı üniversite öğrencilerine bilimsel düşünme, problem çözme ve karar verme becerilerinin kazandırılması giderek daha çok önem kazanmaktadır. Eleştirel düşünme (Shepelak, Jackson ve Moore 1992 ; Çıkrıkçı-Demirtaşlı 1997), karar stratejileri (Brynes ve McCleny 1994 ; Eldeleklioğlu 1999), problem çözme (Heppner, Reeder ve Larson 1983 ; Nezu 1985 ; Heppner, Baumgardner ve Jackson 1985 ; Heppner ve Anderson 1985; Heppner, Kampa ve Brunning 1987; Elliott, Godshall, Shrout ve Witty 1990 ; Taylan 1990 ; Dixon, Heppner ve Anderson 1991 ; Şahin, Şahin ve Heppner 1993 ; Ulupınar 1997) ile ilgili olarak üniversite öğrencileri üzerinde durum saptaması niteliğinde yapılmış

çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmada ise üniversite öğrencilerinin akılcı olmayan düşünce düzeylerinin farklılığı ile kendilerini problem çözme konusunda nasıl algıladıklarının bazı değişkenlerle birlikte etkileşimi incelenmiştir.

YÖNTEM

Örneklem

Araştırma 1998-1999 öğretim yılı bahar döneminde Hacettepe Üniversitesi'nin Eğitim, Edebiyat, Fen, İktisadi İdari Bilimler ve Mühendislik Fakültelerinin çeşitli bölümlerinde okumakta olan 773 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere Akılcı Olmayan Düşünceler Ölçeği, Problem Çözme Envanteri ve Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Envanter ya da bilgi formundaki eksiklikler nedeniyle altı öğrenci çıkarılmış ve puanlama işlemine 767 öğrencinin cevap kağıtlarıyla başlanmıştır. Akılcı Olmayan Düşünceler Ölçeği puanlarına göre üstten ve alttan % 28'liğe giren 216'şar öğrenci akılcı olmayan düşünce düzeyi düşük ve yüksek grupları oluşturmuşlardır.

Veri Toplama Araçları

1. Akılcı Olmayan Düşünceler Ölçeği (AODÖ)

Bu çalışmada öğrencilerin akılcı olmayan düşünce düzeylerini saptamak için Türküm (1997) tarafından geliştirilip geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan AODÖ kullanılmıştır. Araç 28 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçek olmakla birlikte Türküm (1999) daha sonra yaptığı revizyon çalışmasında Bilişsel Çarpıtma Ölçeği-R adını verdiği ölçeğin 15 maddeye indirildiğini rapor etmiştir. Araştırmada önce ölçeğin ilk hali ile uygulama yapılmış, ancak değerlendirme aşaması sırasında sonuçlanan revizyon çalışmasından yararlanılarak ölçeğin son hali ile değerlendirme yapılmıştır. Envanter "onaylanma, kişilerarası ilişkiler, ben" alt ölçeklerine ait maddelerden oluşmaktadır ve maddeler çarpıtma içeren olumlu ifadelerdir. Ölçeğin toplam 15 maddesi için bulunan içtutarlılık katsayısı cronbach alfa =.75'dir. Testin tekrarı ile yapılan güvenilirlik çalış-

masında araç 10 hafta ara ile 81 üniversite öğrencisine uygulanmış ve korelasyon katsayısı .81 ($p < .0001$) olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 75, en düşük puan ise 15'tir. Puanın yükselmesi bilişsel çarpıtmanın yoğunluğuna işaret etmektedir.

2. Problem Çözme Envanteri (PCE)

Araştırmada öğrencilerin problem çözme becerilerini nasıl algıladıklarını öğrenmek amacıyla Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilen Problem Çözme Envanteri (Problem Solving Inventory) kullanılmıştır. Envanter 35 maddeden oluşan 6'lı likert tipi bir ölçektir. Maddelerinin bir kısmı olumlu, diğer kısmı ise olumsuz ifade edilmiş olan envanter, Problem Çözme Güveni, Yaklaşma-Kaçınma ve Kişisel Kontrol alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Puanlama yapılırken üç madde çıkarılmakta ve toplam 32 madde değerlendirmeye alınmaktadır. Ölçek toplam puan olarak kullanılabilir. Bu araştırmada da toplam puan değerlendirmeye alınmıştır. Envanterden alınabilecek en yüksek puan 192, en düşük puan ise 32'dir. Ölçekten alınan yüksek puan problem çözme becerisinin düşük, düşük puan ise problem çözme becerisinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Envanterin ilk çeviri çalışmaları Akkoyun ve Öztan (1988); uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ise Taylan (1990) tarafından yapılmıştır. Envanterin çeviri çalışmalarında 14 kişi ile yapılan İngilizce ve Türkçe uygulamalarından elde edilen korelasyon katsayıları .64 ile .86 arasında bulunmuştur. Testin tekrarı ile yapılan güvenilirlik çalışmasında bulunan korelasyon katsayısı .66'dır. Savaşır ve Şahin (1997)'in üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada ölçeğin cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .88, yarıya bölme tekniği ile elde edilen güvenilirlik katsayısı ise .81 olarak bulunmuştur. Kendini Kabul Envanteri ve Sürekli Kaygı Envanteri ile yapılan ölçüt geçerliği çalışmasında bireylerin problem çözme becerisi arttıkça kendini kabul düzeylerinin yükseldiği, sürekli kaygılarının ise düştüğü bulunmuştur (Taylan 1990). Çam (1995) tarafından yapılan çalışmalarda madde-toplam puan korelasyonları hesaplanmış ve anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Alfa değeri .80, testi yarılama tekniği ile bulunan iç tutarlık katsayısı ise

.76'dır. Yapılan çalışmalardan çıkan ortak sonuç, toplam puanın değerlendirilmesi yönündedir.

3. Kişisel Bilgi Formu

Bu araştırmada öğrencilerin özellikleri ile ilgili olarak bilgi toplamak üzere Kişisel Bilgi Formu geliştirilmiştir. Formda cinsiyet, yaş, ailenin aylık geliri, yaşamın çoğunluğunun geçirildiği yerleşim birimi, algılanan akademik başarı, okulun yanı sıra yürütülen bir işin olup olmaması, öğrenim görülen bölümden hoşnut olunup olunmadığı, şimdiye kadar akademik açıdan yıl kaybı olup olmadığı şeklinde sorular yer almıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Uygulamalar 1998-1999 öğretim yılı bahar döneminde Beytepe Kampüsünde okumakta olan öğrencilerin ders saatlerinde gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere araştırmanın amacından kısaca söz edilip sonuçların kendilerine iletileceği bildirilmiştir. Nisan ayında başlayan uygulamalar Mayıs ayının sonuna doğru tamamlanmış ve verilerin analizine geçilmiştir.

Öğrencilerin Akılcı Olmayan Düşünceler Ölçeğinden aldıkları puanlar öncelikle düşükten yükseğe doğru sıralanmıştır. Üstten 47 ve altında puan alanlar ve alttan 55 ve üstünde puan alanlar saptanmıştır. Aynı puanı alan öğrencilerin araştırmaya dahil edilmesi sonucu, gruptan % 28'liğe giren 216'sar, toplam 432 öğrencinin verileri ile analize devam edilmiştir. Tablo 1 'de akılcı olmayan düşünce düzeyleri farklı öğrencilerin demografik ve kişisel bazı değişkenlere ilişkin istatistikleri verilmiştir.

Tablo 1- Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Değişkenlere Göre Sayıları, Problem Çözme Algıları Puanlarına İlişkin Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Akılcı olmayan Düşünce Değişkenler	Düşük Grup			Yüksek Grup		
	n	\bar{x}	s	n	\bar{x}	s
Cinsiyet						
Kız	130	83.37	15.41	136	88.73	18.17
Erkek	86	85.67	16.46	80	84.91	20.55
Yaş						
19 ve altı	28	86.43	15.42	38	90.16	18.85
20-22	127	84.28	16.30	121	87.07	19.37
23 ve yukarı	61	83.33	15.18	57	85.93	18.92
Aylık gelir						
75 mil. ve altı	16	93.31	12.85	27	90.85	19.96
76-150 mil.	63	86.14	15.05	67	88.55	19.91
151 mil. ve yukarı	137	82.38	16.13	122	85.85	18.50
Yerleşim birimi						
Köy-Kasaba	31	83.26	14.17	29	94.03	23.55
Şehir-Büyük Şehir	185	84.46	16.13	187	86.27	18.20
Algılanan Ak. Başarı						
Çok iyi	10	83.20	18.95	11	75.09	19.57
İyi	104	82.41	16.20	100	84.09	16.12
Orta	89	85.90	15.28	85	91.00	21.59
Düşük	13	89.08	13.57	20	94.50	16.32
İş durumu						
Var	34	80.88	16.89	40	85.73	21.56
Yok	182	84.92	15.60	176	87.68	18.58
Hoşnutluk						
Hoşnutum	154	82.98	15.26	139	84.98	18.33
Hoşnut değilim	62	87.53	16.87	77	91.53	19.92
Yıl kaybı						
Var	72	86.88	15.54	72	88.56	18.19
Yok	144	82.99	15.88	144	86.69	19.61

Öğrencilerin Problem Çözme Envanterinden aldıkları toplam puanlar ve değişkenler üzerinde İki Yönlü Varyans Analizi uygulanmış, temel ve ortak etkiler saptanmıştır. F değerinin anlamlı bulunduğu durumlarda farkın kaynağını saptamak amacıyla LSD (en küçük önemli fark kontrolü) testi (Apaydın, Kutsal ve Atakan 1997) kullanılmıştır. Analizler S.P.S.S. paket programı kullanılarak yapılmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi en fazla .05 olarak alınmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bulguları, ele alınan değişkenlere göre aşağıda sırasıyla sunulmuş ve yorumları yapılmıştır.

1. Cinsiyeti ve Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Öğrencilerin Problem Çözme Becerisi Algılarına İlişkin Bulgular ve Yorumu

Akılcı olmayan düşünce düzeyleri düşük ve yüksek üniversite öğrencilerinin problem çözme becerisi algılarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının sınanması sonucunda elde edilen bulgular, Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2- Cinsiyet ve Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Öğrencilerin Problem Çözme Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önemlilik Düzeyi
Akılcı Olmayan Düşünce	539.41	1	539.41	1.76	.19
Cinsiyet	58.23	1	58.23	.19	.66
Akıl Ol. Dış. X					
Cinsiyet	956.32	1	956.32	3.11	.08
Açıklanan	1998.39	3	666.13	2.17	.09
Hata	131558.48	428	307.38		
Toplam	133556.88	431	309.88		

Tablo 2'de görüldüğü gibi yapılan varyans analizi sonucunda gerek cinsiyet gerekse akılcı olmayan düşünce düzeyinin, öğrencilerin problem çözme becerisi algıları üzerindeki temel etkileri anlamlı bulunmamıştır. Ayrıca her iki değişkenin ortak etkileşiminin de önemli olmadığı dolayısıyla akılcı olmayan düşünce düzeyleri

yüksek ve düşük öğrencilerin problem çözme becerisi algılarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır.

Heppner, Reeder ve Larson (1983), Taylan (1990) ve Şahin, Şahin ve Heppner (1993)'ün araştırmalarında problem çözme, Türküm (1999)'ün çalışmasında da bilişsel çarpıtmalar açısından üniversiteli kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır. Sonuçlar bu araştırma bulgusunu destekleyici yöndedir.

Araştırmaya dahil olan kız öğrencilerin, gerek geleneksel toplum yapısına rağmen kendilerini eğitim düzeyi düşük hejinslerine göre daha olumlu algılamaları gerekse mezuniyet sonrasında iş bulma, yasal ve sosyal düzenlemeler (terfi, maaş/ücret, emeklilik vb.) dolayısıyla geleceğe yönelik güven duygusu açısından karşı cinsle kendilerini eşit şartlarda görmeleri, kısaca araştırma grubunun homojen bir örüntüye sahip olması gruplar arasında problem çözme ve akılcı olmayan düşünceler bakımından anlamlı bir farklılık yaratmamış olabilir.

2. Yaşları ve Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Öğrencilerin Problem Çözme Becerisi Algılarına İlişkin Bulgular ve Yorumu

Akılcı olmayan düşünce düzeyleri düşük ve yüksek üniversite öğrencileri, yaşlarına göre 19 ve altı, 20-22, 23 ve yukarısı olarak üç grup şeklinde sınıflandırılmıştır. Grupların problem çözme becerisi puanlarına ilişkin varyans analizi sonuçları Tablo 3 'de gösterilmiştir.

Tablo 3- Yaşları ve Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Öğrencilerin Problem Çözme Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önemlilik Düzeyi
Akılcı Olmayan Düşünce	743.57	1	743.57	2.40	.12
Yaş	566.23	2	283.12	.91	.40
Akıl Ol. Dış. X					
Yaş	14.31	2	7.16	.02	.98
Açıklanan	1598.12	5	319.63	1.03	.39
Hata	131958.76	426	309.76		
Toplam	133556.88	431	309.88		

Yapılan varyans analizi sonucunda, Tablo 3'de görüldüğü gibi, yaş ve akılcı olmayan düşünce düzeyinin öğrencilerin problem çözme becerilerini değerlendirmeleri üzerindeki temel etkileri önemli bulunmamıştır. Her iki değişkenin ortak etkileşiminin de önemli olmadığı sonuç olarak akılcı olmayan düşünce düzeyleri düşük ve yüksek öğrencilerin problem çözme becerilerini değerlendirmelerinin yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Taylan (1990) ve Ulupınar (1997)'in üniversite öğrencileri üzerinde yapmış oldukları araştırmalarda yaş arttıkça öğrencilerin problem çözme konusunda kendilerini daha yeterli buldukları sonucu elde edilmiştir. Rohrkemper' in yapmış olduğu araştırma sonucunda ise bu araştırmanın bulgusunu destekler yönde olup yaşın anlamlı bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır (Akt., Ulupınar 1997).

Araştırma örneklemini oluşturan grubun içinde bulunduğu gelişim dönemi, her ne kadar yaş gruplarına ayrılrsa da, genç yetişkinlik olarak kabul edilmektedir. Bu dönemin özellikleri gözönüne alındığında roller, sorumluluklar ve yaşantıların kısıtlılığından dolayı homojen bir grup olan öğrencilerin problem çözme süreçlerinde anlamlı bir farklılık saptanmamış olabilir.

3. Ailelerinin Aylık Geliri ve Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Öğrencilerin Problem Çözme Becerisi Algılarına İlişkin Bulgular ve Yorumu

Asgari ücretin 75 milyon lira olması gözönüne alınarak öğrencilerin ailelerinin toplam aylık geliri 75 milyon ve altı (düşük), 76 milyon - 150 milyon (orta), 151 milyon ve yukarısı (yüksek) olarak üç grup şeklinde düzenlenmiştir. Grupların problem çözme becerisi puanlarına ilişkin varyans analizi sonuçları Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4'de görüldüğü gibi varyans analizi sonucunda, aylık gelirin düşük, orta ya da yüksek olmasının

öğrencilerin problem çözme becerisi algıları üzerindeki temel etkisinin önemli olduğu ($F=4.31$, $p < .01$) dolayısıyla öğrencilerin problem çözme becerisi algılarının ailelerinin aylık gelirine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Gerek yaşın temel gerekse her iki değişkenin problem çözme becerisi algısı üzerindeki ortak etkileşimi ise anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 4- Ailelerinin Aylık Geliri ve Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Öğrencilerin Problem Çözme Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önemlilik Düzeyi
Akılcı Olmayan Düşünce	80.28	1	80.28	.26	.61
Aylık Gelir	2628.21	2	1314.10	4.31*	Önemli
Akılcı Ol. Düş. X Aylık Gelir	307.64	2	153.82	.51	.60
Açıklanan Hata	3710.15	5	742.03	2.43	.03
Hata	129846.73	426	304.81		
Toplam	133556.88	431	309.88		

* $p < .01$ düzeyinde önemli.

Öğrencilerin problem çözme becerisi algılarının hangi aylık gelir gruplarında anlamlı farklılık oluşturduğunu saptamak üzere yapılan LSD testi sonuçları Tablo 5'de sunulmuştur. Aylık geliri 75 milyon ve altı olanların (akılcı olmayan düşünceyi az kullanan grupta, $\bar{x}=93.31$) problem çözme açısından, aylık geliri 76-150 milyon (akılcı olmayan düşünceyi az kullanan grupta, $\bar{x}=86.14$), 151 milyon ve yukarısı (akılcı olmayan düşünceyi az kullanan grupta; $\bar{x}=82.38$, akılcı olmayan düşünceyi fazla kullanan grupta; $\bar{x}=85.85$) olan gruplara göre kendilerini daha yetersiz, aylık geliri 151 milyon ve yukarısı olan öğrencilerin (akılcı olmayan düşünceyi az kullanan grupta, $\bar{x}=82.38$) ise aylık geliri 75 milyon ve altı (akılcı olmayan düşünceyi fazla kullanan grupta, $\bar{x}=90.85$) ve 76-150 milyon (akılcı olmayan düşünceyi fazla kullanan grupta, $\bar{x}=88.55$) olan gruplara göre kendilerini problem çözme konusunda daha yeterli buldukları saptanmıştır. Sonuç olarak aylık gelir yükseldikçe öğrencilerin buna bağlı olarak problem çözme konusunda kendilerini daha yeterli algıladıkları görülmüştür.

Tablo 5- Aylık Gelire Göre LSD Testi Sonuçları

Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyi	Aylık Gelir	Düşük			Yüksek		
		75 mil. ve altı	76-151 mil.	151 mil. ve yuk.	75 mil. ve altı	76-151 mil.	151 mil. ve yuk.
Düşük	75 mil. ve altı	-	7.17*	10.93*	2.46	4.76	7.46*
	76-150 mil.	-	-	3.76	4.71	2.41	29
	151 mil. ve yukarı	-	-	-	8.47*	6.17*	3.47
Yüksek	75 mil. ve altı	-	-	-	-	2.30	5.00
	76-150 mil.	-	-	-	-	-	2.70
	151 mil. ve yukarı	-	-	-	-	-	-

* $p < .05$ düzeyinde önemli.

LSD değeri= 5.91 , t (Tablo)= 1.96.

İlgili literatür incelendiğinde bu değişkenin dikkate alındığı bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Üniversite öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu öğrenimlerini ekonomik yönden aileye bağlı olarak sürdürmektedirler. Bu bağlamda ailelerinin sağladığı olanaklarla doğru orantılı olarak güven duydukları için problem çözme yönünden diğer gruba göre kendilerini daha yeterli buluyor olabilirler.

4. Yaşamlarının Çoğunluğunu Geçirdikleri Yerleşim Birimi ve Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Öğrencilerin Problem Çözme Becerisi Algılarına İlişkin Bulgular ve Yorumu

Öğrencilerin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim birimi bu araştırmada köy-kasaba ve şehir-büyük şehir olarak iki grup şeklinde sınıflandırılmıştır. Buna göre grupların problem çözme becerisi puanlarına ilişkin varyans analizi sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6'da görüldüğü gibi yapılan varyans analizi sonucunda akılcı olmayan düşünce düzeyinin düşük ya da yüksek olmasının öğrencilerin problem çözme becerisi algıları üzerindeki temel etkisinin önemli olduğu ($F = 6.68$, $p < .01$) dolayısıyla akılcı olmayan düşünce düzeyleri farklı öğrencilerin problem çözme becerisi algılarının anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Akılcı olmayan düşünce düzeyleri düşük olan grup, problem çözme becerileri konusunda kendilerini diğer gruba göre daha yeterli bulmaktadırlar.

Tablo 6- Yerleşim Birimi ve Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Öğrencilerin Problem Çözme Becerisi Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önemlilik Düzeyi
Akılcı Olmayan Düşünce	2045.33	1	2045.33	6.68*	Önemli
Yerleşim Birimi	555.38	1	555.38	1.81	.18
Akılcı Ol. Düş. X Yerleşim Birimi	1036.70	1	1036.70	3.39	.06
Açıklanan	2540.94	3	846.98	2.77	.04
Hata	131015.94	428	306.11		
Toplam	133556.88	431	309.88		

* $p < .01$ düzeyinde önemli.

Yerleşim birimine göre fark olmamasının yanı sıra her iki değişkenin problem çözme becerisi algısı üzerindeki ortak etkileşimi de çok yaklaşmakla beraber ($p = .06$) anlamlı bulunmamıştır.

Problem çözme yönünden kendini yeterli ve yetersiz değerlendiren üniversite öğrencilerinin irrasyonel düşüncelerinin karşılaştırıldığı Heppner, Reeder ve Larson (1983)'ün araştırmalarında şu sonuca varılmıştır: Problem çözme becerisi açısından kendilerini yeterli bulan öğrencilerin irrasyonel düşüncelerinin yoğunluğu diğer gruba oranla daha azdır.

Depresyonun temelinde irrasyonel düşünce ve bilişsel çarpıtmaların bulunduğu gözönüne alındığında birçok araştırmada, problem çözme konusunda kendilerini yeterli ve yetersiz bulan üniversite öğrencilerinin depresyon düzeyleri karşılaştırılmış ve kendilerini yetersiz olarak algılayanların depresyon düzeylerinin diğer gruba oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır (Heppner ve Anderson 1985 ; Nezu 1985 ; Heppner, Baumgardner ve Jackson 1985 ; Nezu 1986 ; Nezu, Nezu, Saraydarian, Kalmar ve Ronan 1986 ; Heppner, Kampa ve Brunning 1987 ; Dixon, Heppner ve Anderson 1991). Sonuçlar bu araştırmanın bulgusuyla paralellik göstermektedir.

Bu araştırmada yerleşim birimi ve akılcı olmayan düşünce düzeylerinin etkileşimi sınırda bir değer vermiştir. Akılcı olmayan düşünce düzeyleri düşük gruptaki yerleşim birimi köy-kasaba olan ($\bar{x} = 83.26$); gerek

akılcı olmayan düşünce düzeyleri düşük ($\bar{x}=84.46$) gerekse diğer grupta bulunan ($\bar{x}=86.27$) ve yerleşim birimi şehir-büyük şehir olan öğrencilerin problem çözme puan ortalamalarının akılcı olmayan düşünce düzeyleri yüksek grupta bulunan ve yerleşim birimi köy-kasaba olan öğrencilere ($\bar{x}=94.03$) göre düşük olduğu görülmektedir. Şehir ve büyük şehirde yaşıyor olmanın getirdiği yaşantı zenginliğine bağlı olarak karşılaşılan problemlere alternatif çözüm üretme zorunluluğu beraberinde öğrencilerin kendilerini problem çözmeye açısından daha yeterli bulmalarını getiriyor olabilir. Öte yandan yaşamlarının çoğunluğunu köy ve kasabada geçirmiş olmalarına rağmen diğer grupla beraber girmiş olduğu üniversiteyi kazanan öğrenciler, irrasyonel düşüncelerden uzaklaşarak kendilerini daha olumlu algılayıp problem çözme sürecinde yeterlilik yaşıyor olabilirler.

5. Algıladıkları Akademik Başarıları ve Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Öğrencilerin Problem Çözme Becerisi Algılarına İlişkin Bulgular ve Yorumu

Araştırmada öğrencilerin akademik başarılarına ilişkin algıları çok iyi, iyi, orta ve düşük olarak dört grup şeklinde sınıflandırılmıştır. Grupların problem çözme becerisi puanlarına ilişkin varyans analizi sonuçlarına Tablo 7' de yer verilmiştir.

Tablo 7- Algıladıkları Akademik Başarıları ve Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Öğrencilerin Problem Çözme Becerisi Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önemlilik Düzeyi
Akılcı Olmayan Düşünce	46.45	1	46.45	.16	.69
Al.Ak.Başarıları	4602.76	3	1534.25	5.13*	Önemli
Akılcı Ol. Düş. X					
Al.Ak.Başarı	971.78	3	323.93	1.08	.36
Açıklanan	6766.95	7	966.71	3.23	.00
Hata	126789.93	424	299.03		
Toplam	133556.88	431	309.88		

* $p < .001$ düzeyinde önemli.

Yapılan varyans analizi sonucunda Tablo 7'de görüldüğü gibi algılanan akademik başarının çok iyi, iyi, orta ve düşük olmasının, öğrencilerin problem çözme becerisi algıları üzerindeki temel etkisinin önemli olduğu ($F= 5.13$, $p < .001$) sonuç olarak öğrencilerin problem çözme becerilerini değerlendirmelerinin,

algıladıkları akademik başarıya göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Gerek akılcı olmayan düşünce gerekse bu değişkenlerin öğrencilerin problem çözme becerisi algısı üzerindeki ortak etkileşimi açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Algılanan akademik başarıya göre farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına Tablo 8'de yer verilmiştir. Akılcı olmayan düşünceleri daha fazla kullanan grubun kendi içinde yapılan karşılaştırılmasında; gerek akademik başarısını çok iyi ($\bar{x}=75.09$) ve iyi algılayanlar ($\bar{x}= 84.09$) arasında gerekse çok iyi ve iyi algılayanlarla orta ($\bar{x}=91.00$) ve düşük ($\bar{x}= 94.50$) algılayanlar arasında problem çözme becerilerini algılamaları açısından başarısını yüksek olarak değerlendiren öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Akılcı olmayan düşünce düzeyi yüksek olup akademik başarısını çok iyi algılayan grubun problem çözme açısından ($\bar{x}=75.09$), akılcı olmayan düşünce düzeyleri düşük olup akademik başarısını çok iyi ($\bar{x}=83.20$), iyi ($\bar{x}=82.41$), orta ($\bar{x}=85.90$) ve düşük ($\bar{x}=89.08$) algılayanlara oranla kendilerini daha yeterli buldukları saptanmıştır. Bunun yanısıra akılcı olmayan düşünce düzeyleri düşük olan grupta yer alıp akademik başarılarını çok iyi ($\bar{x}= 83.20$) ve iyi ($\bar{x}=82.41$) algılayanların akılcı olmayan düşünce düzeyleri yüksek gruptaki başarılarını orta ($\bar{x}=91.00$) ve düşük ($\bar{x}=94.50$) algılayanlara; yine birinci grupta yer alan ve akademik başarısını orta algılayanların ($\bar{x}=85.90$) diğer gruptaki başarılarını düşük algılayanlara ($\bar{x}= 94.50$) göre problem çözme becerilerini daha olumlu değerlendirdikleri gözlenmiştir.

Tablo 8- Algılanan Akademik Başarıya Göre LSD Testi Sonuçları

Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyi	Al. Ak. Başarı	Düşük				Yüksek			
		Çok iyi	İyi	Orta	Düşük	Çok iyi	İyi	Orta	Düşük
Düşük	Çok iyi	-	.79	2.70	5.88	8.11*	.89	7.80*	11.30*
	İyi		-	3.49	6.67	7.32*	1.68	8.59*	12.09*
	Orta			-	3.18	10.81*	1.81	5.10	8.60*
	Düşük				-	13.99*	4.99	1.92	5.42
Yüksek	Çok iyi					-	9.00*	15.91*	19.41*
	İyi						-	6.91*	10.41*
	Orta							-	3.50
	Düşük								-

* $p < .05$ düzeyinde önemli.

LSD değeri= 6.79 , t (Tablo)= 1.96.

Akılcı olmayan düşünce düzeylerinin farklı olmasına rağmen öğrenciler, algıladıkları akademik başarıyla doğru orantılı olarak kendilerini problem çözme açısından yeterli ya da yetersiz algılamaktadırlar. Elliott, Godshall, Shrou ve Witty (1990)'nin üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırmada problem çözme yeteneğinin çalışma alışkanlıkları ile döneme ilişkin not ortalamalarını yordadığı ve problem çözme becerisini olumlu algılayanların akademik performansının diğerlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bulmuşlardır. Ulupınar (1997) hemşirelik ön lisans, lisans ve lisansüstü öğrencileriyle yaptığı araştırmada derslerinde başarılı olamayanların kendilerini problem çözmeye başarısız buldukları sonucuna varmıştır. Elde edilen bu sonuçlarla paralellik gösteren araştırma bulgusunun da gösterdiği gibi verimli çalışma yolları konusunda problemlerine çözüm yolları üretebilen öğrencilerin akademik başarılarının da yükseldiği ileri sürülebilir.

Araştırma bulgusuna göre akılcı olmayan düşünce düzeyi yüksek olduğu halde akademik başarısını çok iyi olarak algılayan grupta yer alan öğrenciler, kendilerini problem çözme becerisi açısından diğerlerine göre daha yeterli algılamaktadır. Bu sonuç öğrencilerde mükemmeliyetçi olma ve her şeyin en iyisini yapma gibi irrasyonel düşüncelerin yoğun olmasından kaynaklanmış olabilir.

6. Okulun Yanı Sıra Yürütülen Bir İşin Olması Durumu ve Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Öğrencilerin Problem Çözme Becerisi Algılarına İlişkin Bulgular ve Yorumu

Öğrencilerin okulun yanı sıra yürüttükleri bir işin olup olmaması durumuna göre ayrılan grupların problem çözme becerisi puanları üzerinde yapılan varyans analizi sonuçları Tablo 9'da gösterilmiştir.

Yapılan varyans analizi sonucunda, Tablo 9'da görüldüğü gibi, iş durumu ve akılcı olmayan düşünce düzeyinin öğrencilerin problem çözme becerilerini değerlendirmeleri üzerindeki temel etkileri önemli bulunmamıştır. Her iki değişkenin ortak etkileşiminin de, önemli olmadığı sonuç olarak akılcı olmayan

düşünce düzeyleri düşük ve yüksek öğrencilerin problem çözme becerilerini değerlendirmelerinin okulun yanı sıra bir işte çalışıp çalışmadıklarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Tablo 9- İş Durumu ve Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Öğrencilerin Problem Çözme Becerisi Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önemlilik Düzeyi
Akılcı Olmayan Düşünce	879.65	1	879.65	2.85	.09
İş Durumu	547.39	1	547.39	1.78	.18
Akılcı Ol. Düş. X İş Durumu	66.57	1	66.57	.22	.64
Açıklanan	1581.91	3	527.30	1.71	.16
Hata	131974.97	428	308.35		
Toplam	133556.88	431	309.88		

Ulupınar (1997)' in hemşirelik ön lisans, lisans ve lisansüstü öğrencileriyle yaptığı araştırmada ise çalışan grubun problem çözmeye diğerlerine kıyasla daha başarılı oldukları saptanmıştır. Ancak aynı araştırmada çalışan öğrencilerin getirdiği eğitim sorunlarının başında devam zorunluluğu ve kaynak eksikliği yer almaktadır.

Bu araştırmada okulun yanı sıra bir işte çalışıyor olmanın anlamlı bir farklılık oluşturmaması şu şekilde yorumlanabilir. Araştırma grubunda yer alan öğrencilerden (n=432) çok azı (n=74) bir işte çalışmaktadır. Bu işlerin, üniversiteye devam zorunluluğunun bulunması nedeniyle, büyük ölçüde geçici ve yarı zaman gerektiren işler olması dikkate alındığında, öğrencilerin mesleğine uygun olmayan bu işlere mezun olduktan sonra devam etmeleri olasılığı da, yukarıda sözü edilen hemşirelik öğrencilerinin tersine, düşük olacaktır. Sonuç olarak grubun öğrencilik rolünün ön planda olmasının, problem çözme becerilerini algılayışları üzerinde farklılık oluşturmadığı ileri sürülebilir.

7. Öğrenim Gördükleri Bölüme İlişkin Hoşnutlukları ve Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Öğrencilerin Problem Çözme Becerisi Algılarına İlişkin Bulgular ve Yorumu

Okudukları bölümden hoşnut olup olmamalarına göre ayrılan öğrencilerin problem çözme becerisi puan-

larına ilişkin varyans analizi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10- Hoşnutlukları ve Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Öğrencilerin Problem Çözme Becerisi Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önemlilik Düzeyi
Akılcı Olmayan Düşünce	840.52	1	840.52	2.78	.09
Hoşnutluk	2881.49	1	2881.49	9.52*	Önemli
Akılcı Ol. Düş. X Hoşnutluk	93.67	1	93.67	.31	.58
Açıklanan	4034.39	3	1344.80	4.44	.00
Hata	129522.48	428	302.62		
Toplam	133556.88	431	309.88		

* $p < .001$ düzeyinde önemli.

Tablo 10'da görüldüğü gibi öğrenim görülen bölümden hoşnut olup olmamanın öğrencilerin problem çözme becerilerini değerlendirmeleri üzerindeki temel etkisinin önemli olduğu ($F=9.52$, $p < .001$) dolayısıyla öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüme ilişkin hoşnutlukları açısından problem çözme becerisi algılarının anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Öğrenim gördükleri bölümden hoşnut olan öğrencilerin problem çözme becerisi algılarının diğer gruba göre olumlu olduğu bulunmuştur. Gerek akılcı olmayan düşünce düzeyinin temel gerekse her iki değişkenin ortak etkileşimi açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Ulupınar(1997)'in araştırmasında hemşirelik öğrencilerinin eğitimden memnun olma durumuna göre problem çözme becerilerini algılamalarında anlamlı bir fark bulunmazken, mesleği isteyerek seçenlerin kendilerini diğer gruba oranla problem çözme sürecinde daha başarılı buldukları rapor edilmiştir.

Bu çalışmada ise yalnızca bir eğitim programı değil çeşitli programlara devam eden öğrenciler örneklemini oluşturmuştur. Bu öğrenciler içinde de, akılcı olmayan düşünce düzeyine bağlı olmaksızın, okudukları bölümden hoşnut olanlar problem çözme becerisi açısından kendilerini daha yeterli bulmaktadırlar. Gelecekte, hoşlandığı bir işi yapacağını düşünen bu öğrenciler,

içinde buldukları ortamda karşılaştıkları sorunları olumlu bir bakış açısıyla değerlendirip çözümler üretiyor olabilirler.

8. Şimdiye Kadar Akademik Açından Yıl Kaybı Olma Durumu ve Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Öğrencilerin Problem Çözme Becerisi Algılarına İlişkin Bulgular ve Yorumu

Şimdiye kadar akademik açıdan yıl kayıplarının olup olmaması durumuna göre ayrılan öğrencilerin problem çözme becerisi puanlarına ilişkin varyans analizi sonuçları Tablo 11 'de sunulmuştur.

Tablo 11- Yıl Kaybı ve Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Öğrencilerin Problem Çözme Becerisi Puanlarına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önemlilik Düzeyi
Akılcı Olmayan Düşünce	695.17	1	695.17	2.26	.13
Yıl Kaybı	791.58	1	791.58	2.57	.11
Akılcı Ol. Düş. X Yıl Kaybı	98.01	1	98.01	.32	.57
Açıklanan	1879.68	3	626.56	2.04	.11
Hata	131677.20	428	307.66		
Toplam	133556.88	431	309.88		

Yapılan varyans analizi sonucunda, Tablo 11 'de görüldüğü gibi, yıl kaybı ve akılcı olmayan düşünce düzeyinin öğrencilerin problem çözme becerilerini değerlendirmeleri üzerindeki temel etkileri önemli bulunmamıştır. Her iki değişkenin ortak etkileşiminin de önemli olmadığı sonuç olarak akılcı olmayan düşünce düzeyleri düşük ve yüksek öğrencilerin problem çözme becerilerini değerlendirmelerinin şimdiye kadar akademik açıdan yıl kayıplarının olup olmasına göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur.

Araştırma örneklemini oluşturan öğrenciler, geleneksel ve nota dayalı değerlendirmeye ağırlık veren üstelik meslek seçimine gereken önemin verilmemesi nedeniyle sağlıklı bir seçme ve yerleştirmenin hâlâ gerçekleştirilemediği eğitim sisteminin içinde yer almaktadırlar. Ulupınar(1997)'in hemşirelik öğrencileriyle yaptığı çalışmada problemlerin çevreden kay-

naklandığını düşünen, kararlı davranan öğrencilerin problem çözme becerilerini daha yeterli buldukları ve başarılı oldukları sonucuna varılmıştır. Bütün bunlar gözönüne alındığında, öğrenciler akademik açıdan yıl kaybı olsun ya da olmasın problem çözme sürecindeki zorlukları aynı şekilde yaşıyor ve etkileniyor olabilirler.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın sonucunda üniversite öğrencilerinin ailelerinin aylık geliri ile algıladıkları akademik başarı yükseldikçe, öğrenim gördükleri bölümden hoşnutlukları arttıkça ve yerleşim birimi değişkeninde de akılcı olmayan düşünce düzeyleri düştükçe problem çözme becerilerini daha olumlu değerlendirdikleri gözlenmiştir. Bununla birlikte üniversite öğrencilerinin akılcı olmayan düşünce düzeylerinin farklılığı ile cinsiyet, yaş, okulun yanı sıra yürütülen bir işin bulunması ve akademik açıdan yıl kaybı olması değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Araştırma bulgularına dayalı olarak getirilebilecek öneriler şunlar olabilir: Öğrencilerin yaratıcı, eleştirel ve analitik düşünebilen dolayısıyla karşılaştığı farklı sorunları etkin bir şekilde çözebilen bireyler olarak yetişmeleri için problem çözme ve karar verme programlarının düzenlenmesi uygun olabilir. Akılcı olmayan düşünceler ve bilişsel çarpıtmaların üzerinde çalışılabileceği bilişsel davranışçı yaklaşımlı grupta ve bireysel psikolojik danışma hizmeti verilmesi, öğrencilerin mantıklı düşünceler geliştirerek potansiyellerini daha etkili bir şekilde kullanabilmelerini sağlayabilir. Öğrencilere ilgi ve yeteneklerinin olduğu dolayısıyla hoşlandıkları bir mesleği seçebilmeleri için yardımcı olunmalıdır. Sonuç olarak tüm öğrenim kademelerinde psikolojik danışma ve rehberliğe gereken önemin verilerek bu hizmetlerin daha işlevsel bir duruma getirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Apaydın, A., Kutsal, A. ve Atakan, C. (1997). **Uygulamalı İstatistik**. Ankara: Kültür Kitap ve Yayınevi, 400-401, 482.

Brynes, J.P. ve McCleny, J. (1994). Decision making in young adolescents and adults. **Journal of Experimental Child Psychology**, 58, 359-388.

Çam, S. (1995). Öğretmen adaylarının ego durumları ile problem çözme becerisi algısı ilişkisinin incelenmesi. **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 6, 3 7-42.

Çıkrıkçı-Demirtaşlı, N. (1997). Eleştirel düşünme: bir ölçme aracı ve bir araştırma. III. Ulusal **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongre Kitabı**, Adana: Çukurova Üniversitesi, 208-216.

Dixon, A.W., Heppner, P. Ve Anderson, P.W. (1991). Problem-solving appraisal, stress, hopelessness and suicide ideation in a college population. **Journal of Counseling Psychology**, 38(1), 51-56.

Eldeleklioğlu, J. (1999). Karar stratejileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki. **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 2(11), 7-13.

Elliott, T.R., Godshall, E., ShROUT, J.R. ve Witty, T.E. (1990). Problem-solving appraisal, self-reported study habits and performance of academically at-risk college students. **Journal of Counseling Psychology**, 37(2), 203-207.

Ellis, A. (1973). **Humanistic Psychotherapy, The Rational-Emotive Approach** (ED. Edward Sagarin). New York: The Institute for Rational Living.

(1995). Changing rational-emotive therapy (RET) to rational-emotive behavior therapy (REBT). **Journal of Rational-Emotive and Cognitive-Behavior Therapy**, 13(2).

Gilleard, E. (1987). Kognitif davranış terapilerinde değerlendirme yöntemleri. **Psikoloji Dergisi**, VI, 21: 9-13.

- Heppner, P. ve Anderson, P.W. (1985). The relationship between problem-solving self-appraisal and psychological adjustment. **Cognitive Therapy and Research**, 9(4), 415-427.
- Baumgardner, A. ve Jackson, J. (1985). Problem-solving self appraisal, depression and attributional style: are they related? **Cognitive Therapy and Research**, 9(1), 105-113.
- Kampa, M. ve Brunning, L. (1987). The relationship between problem-solving self-appraisal and indices of physical and psychological health. **Cognitive Therapy and Research**, 11(2), 155:168.
- Reeder, B.L. ve Larson, L.M. (1983). Cognitive variables associated with personal problem-solving appraisal: implications for counseling. **Journal of Counseling Psychology**, 30(4) 537-545.
- Ivey, A.E., Ivey, M.B. ve Simek-Downing, L. (1987). **Counseling and Psychotherapy**. New Jersey: Prentice Hall, Inc.
- Karancı, N. (1987). Bilişsel-davranış terapileri. **Psikoloji Dergisi**, VI, 21: 13-16.
- Nezu, A.M. (1985). Differences in psychological distress between effective and ineffective problem solvers. **Journal of Counseling Psychology**, 32(1), 135-138.
- (1986). Negative life stress and anxiety: problem solving as a moderating variable. **Psychological Reports**, 58, 279-283.
- Nezu, C.M., Saraydarian, L., Kalmar, K. ve Ronan, G.F. (1986). Social problem solving as a moderating variable between negative life stress and depressive symptoms. **Cognitive Therapy and Research**, 10, 489-498.
- Shepelak, N.J., Jackson, C.A. ve Moore, V.L. (1992). Critical thinking in introductory sociology classes: a program of implementation and evaluation. **Teaching Sociology**, 20, 18-27.
- Savaşır, I. ve Şahin, N. (1997). **Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler**. Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Şahin, N., Şahin, N.H. ve Heppner, P.P. (1993). Psychometric properties of the Problem Solving Inventory in a group of Turkish university students. **Cognitive Therapy and Research**, 17 (4).
- Taylan, S. (1990). Heppner'in Problem Çözme Envanterinin uyarılma, güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Trower, P., Casey, A. ve Dryden, W. (1989). **Cognitive-Behavioural Counselling in Action**. Sage Publications.
- Türküm, S. (1997). Akılcı Olmayan Düşünceler Ölçeğinin geliştirilmesi. **III. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongre Kitabı**. Adana: Çukurova Üniversitesi, 201-207.
- (1999). Stresle başa çıkma biçimi, iyimserlik, bilişsel çarpıtma düzeyleri ile psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlar arasındaki ilişkiler: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma, V. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sunulan bildiri, Ankara Gazi Üniversitesi.
- Uzunöz, A. (1985). Davranışlar ve duygular. **Psikoloji Dergisi**, V, 18.